

Kommittédirektiv



En polisutbildning för framtiden

Dir.
2006:139

Beslut vid regeringssammanträde den 21 december 2006

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare skall lämna förslag till hur den nuvarande polisutbildningen bör reformeras. Syftet är att säkerställa att enskilda poliser och polisorganisationen som helhet motsvarar de krav som ställs på polisverksamheten och på de förhållnings-sätt som skall styra arbetet.

Uppdraget innebär att utredaren skall kartlägga och analysera hur kraven på polisverksamheten och därmed på poliserna kan komma att förändras jämfört med situationen i dag. Med det som utgångspunkt skall utredaren genomföra en granskning av dagens polisutbildning vad avser antagningskrav, rekryteringsprocess och grund- och vidareutbildningen.

Utredaren skall kartlägga och analysera de behov och förväntningar som finns på polisorganisationen i fråga om etnisk mångfald, jämställdhet, polisverksamhet i glesbygd och i storstad och en breddad rekrytering till polisyrket.

I uppdraget ingår också att överväga de andra frågor som aktualiseras med anledning av uppdraget.

Som en del i arbetet skall utredaren hämta in information om polisutbildningar i andra relevanta länder för att, i de fall detta är motiverat, ta till vara kunskap och erfarenheter.

Utredaren skall lämna förslag till hur förändringarna skall genomföras. Utredaren skall beakta de överväganden och förslag som redovisas i delbetänkandet Läget i rättsväsendet och förslag till fortsatta reformer inom brottsutredningsverksamheten m.m. (SOU 2003:114) avseende kriminalpolisutbildning

och behovet av en breddad rekrytering till den brottsutredande verksamheten.

Utredaren skall utifrån de identifierade kraven och granskningen av polisutbildningen lämna förslag till hur denna bör reformeras.

Den första delen av uppdraget, som handlar om att identifiera de krav som kommer att ställas på polisverksamheten, skall redovisas senast den 30 april 2007. Uppdraget skall slutredovisas senast den 30 mars 2008.

Bakgrund

Den nuvarande polisutbildningen

Polisprogrammet i dess nuvarande utformning tillkom 1998 och bedrivs enligt bestämmelserna i polisutbildningsförordningen (1999:740). Utbildningen omfattar två års heltidsstudier. Eleverna har efter avlagd polisexamen möjlighet att söka betald handledd praktik som aspirant vid en polismyndighet. Efter sex månaders godkänd praktik anställs aspiranten som polis.

Utbildning av poliser bedrivs vid Polishögskolan i Solna samt som uppdragsutbildning vid Umeå universitet och Växjö universitet på uppdrag av Rikspolisstyrelsen.

Det finns sedan 2002 även en möjlighet att genomgå polisutbildningen på distans. Utbildningsinnehållet på distansutbildningen är detsamma som i det vanliga polisprogrammet. Polishögskolan i Solna är huvudansvarig för distansutbildningen medan de lokala polismyndigheterna svarar för merparten av de praktiska momenten.

Rikspolisstyrelsen ansvarar i samverkan med polismyndigheterna för rekryteringen av studenter till utbildningen. Behörighetskraven för antagning till den är omfattande. Utöver grundläggande behörighet för högskolestudier samt vissa särskilda behörigheter, bl.a. i svenska, skall den sökande ha de personliga egenskaper som bedöms nödvändiga för polisycket. Därutöver ställs krav på att den sökande bl.a. har normal fysisk förmåga, är minst 20 år under antagningsåret och svensk medborgare.

Urvalet sker i flera steg och inleds vid polismyndigheten i det län där den sökande bor. De sökande som bedöms vara mest konkurrenskraftiga kallas därefter till fysiska prov. I nästa steg kallas kvarvarande sökande till fördjupade tester och intervjuer. Slutligen fattar Rikspolisstyrelsen beslut om den sökande skall antas till polisutbildningen.

Tidigare utredningar och granskningar

Den grundläggande polisutbildningen har varit föremål för flera utredningar och interna granskningar. Resultatet av den kanske mest genomgripande utredningen presenterades 1996 i departementspromemorian Rekrytering och grundutbildning av poliser (Ds 1996:11). Där föreslogs bl.a. en anpassad utbildning inom ramen för högskoleväsendet med ämnen som juridik, beteendevetenskap, psykologi, informationsteknik och svenska. Den resterande mer praktiskt inriktade delen av polisutbildningen skulle enligt utredningen påbörjas när den teoretiska utbildningen var avslutad med godkända examina.

År 1997 redovisade en arbetsgrupp vid Rikspolisstyrelsen en genomförandeutredning där man valde att gå ett steg längre än förslagen i departementspromemorian genom att föreslå att hela polisutbildningen skulle utgöra högskoleutbildning. Detta var bakgrunden till att Rikspolisstyrelsen inledde ett samarbete med Umeå universitet och senare även med Växjö universitet. Det var emellertid och är fortfarande fråga om uppdragsutbildningar.

Bland övriga utredningar och granskningar kan nämnas departementspromemorian Vidareutbildning av poliser (Ds 1997:5), Rikspolisstyrelsens granskningar av polisutbildningen år 2000 (VKA 761-3176/00) och 2002 (VKA 977-2964/02) samt Rikspolisstyrelsens uppföljning av 2002 års granskning av polisutbildningen (VKA 977-2964/02) som genomfördes 2004–2005. Av intresse i detta sammanhang är också den kartläggning av mångfaldsarbetet inom polisen som genomfördes 2004 av förre länspolismästaren i Stockholm, Gunno Gunnmo (dnr Ju2004/8969/PO).

Behovet av en utredning

Polisorganisationen har getts långtgående befogenheter för att fullgöra sina uppgifter och poliser måste därför motsvara högt ställda krav på kompetens och uppträda på ett sätt som inger förtroende hos allmänheten.

Polisutbildningen har i sin nuvarande utformning varit oförändrad sedan den tillkom 1998. Samhällsförändringar i Sverige och i omvärlden innebär att förutsättningarna för polisarbetet också förändras. Dessa förändringar kan t.ex. komma att kräva resursförstärkningar och en modernisering av den lagstiftning som reglerar polisens arbete.

Polisens förmåga handlar också om kompetensen och lämpligheten hos varje anställd. Polisutbildningen måste vara utformad på ett sätt som säkerställer att enskilda poliser uppfyller de kompetenskrav som är nödvändiga för att utföra arbetet på ett professionellt sätt. Ny teknik och nya typer av brottslighet innebär att vissa poliser måste ha specialistkompetens inom områden som IT och ekonomi samt i övrigt ha en förmåga att hantera komplicerade problem och orsaksförhållanden.

Polisverksamheten måste ständigt utvecklas och anpassas för att möta medborgarnas behov och förväntningar. De som blir poliser måste därför också ha den personliga lämplighet som krävs för yrket, till exempel i fråga om att bemöta människor med varierande bakgrund och i olika situationer. Förutsättningarna för att arbeta som polis är dessutom olika beroende på vilka arbetsuppgifter man har och var i landet verksamheten bedrivs. Att arbeta som polis i en storstad skiljer sig i vissa avseenden åt från att arbeta som polis i glesbygdsområden.

Utvecklingen av polisverksamheten förutsätter kunskaper om brottslighetens struktur och omfattning, vilka arbetsmetoder som har visat sig fungera och kunskaper om vad som sker i samhället i övrigt. En tydligare koppling mellan polisutbildningen, polismyndigheterna, polisforskningen och kriminologin i allmänhet är därför en viktig förutsättning för att utveckla kvaliteten i utbildningen och inom polisverksamheten.

Det finns också en internationell dimension på polisverksamheten. Den ökande internationaliseringen innebär att svensk

polis i allt högre grad samverkar med andra länders polisorganisationer. Det förväntas därför att svensk polis har den kompetens som krävs för att utveckla och fördjupa det internationella polissamarbetet.

Dagens polisutbildning bör mot denna bakgrund ses över i sin helhet.

Uppdraget

En särskild utredare skall lämna förslag till hur den nuvarande polisutbildningen bör reformeras. Syftet är att säkerställa att enskilda poliser och polisorganisationen som helhet motsvarar de krav som ställs på polisverksamheten och på de förhållningsätt som skall styra arbetet.

Uppdraget innebär att utredaren skall kartlägga och analysera hur kraven på polisverksamheten och därmed på poliserna kan komma att förändras jämfört med situationen i dag. Med det som utgångspunkt skall utredaren genomföra en granskning av dagens polisutbildning vad avser antagningskrav, rekryteringsprocess och grund- och vidareutbildningen. Utredaren skall slutligen lämna förslag till de förändringar som granskningen föranleder.

Krav på framtidens poliser

Som en del i granskningen av dagens polisutbildning skall utredaren kartlägga och analysera hur kraven på polisverksamheten och därmed på personalen kan komma att förändras jämfört med situationen i dag.

Utredaren skall vidare kartlägga och analysera de behov och förväntningar som finns på polisorganisationen i fråga om etnisk mångfald, jämställdhet, polisverksamhet i glesbygd och i storstad och en breddad rekrytering till polisycket.

Granskning av dagens polisutbildning

Med utgångspunkt i de identifierade kraven på enskilda poliser och på polisverksamheten i stort skall utredaren göra en gransk-

ning av dagens polisutbildning. I begreppet polisutbildning avses i detta sammanhang antagningskrav, rekryteringsprocess samt grund- och vidareutbildning. I begreppet ligger inte de krav och utbildningar som riktar sig till chefer på olika nivåer inom polisen.

Nuvarande antagningskrav skall bedömas mot bakgrund av utredarens slutsatser kring de verksamhetsmässiga krav som kan komma att ställas på polisarbetet i framtiden. Om utredaren finner att något krav gör det svårare för kvinnor eller personer med utländsk bakgrund att bli antagna till polisutbildningen skall det kommenteras och motiveras särskilt. I denna del av uppdraget ingår också att redovisa för- och nackdelar med att ha alternativa antagningskrav för civila specialister.

Utredaren skall också ta ställning till det nuvarande systemet för rekrytering av poliser. I syfte att åstadkomma en bredare rekrytering skall utredaren särskilt bedöma de insatser som görs för att förmå fler kvinnor och personer med annan etnisk eller kulturell bakgrund att söka sig till polisyrket.

Utredaren skall göra en bedömning av om dagens grundutbildning, inklusive distansutbildning, är ändamålsenlig i fråga om innehåll och längd. En viktig del i granskningen rör frågan om vilken anknytning grund- respektive vidareutbildningen bör ha till universitet och högskolor och till polismyndigheterna. Utredaren skall i denna del också ta ställning till huruvida polisutbildningen kan och bör omvandlas till en högskoleutbildning. För det fall utredaren lägger förslag till att polisutbildningen bör infogas i högskoleväsendet skall en konsekvensanalys av förslaget redovisas.

Mot bakgrund av det ökande behovet av kompetens och professionalism inom polisen skall utredaren överväga åtgärder som redan under grundutbildningen ger polisen bättre förutsättningar att möta sådana behov. En viktig del i detta sammanhang är vilka moment som bör ingå i den grundutbildning som är gemensam för alla poliser. En angränsande fråga är i vilken utsträckning och med vilket innehåll en polisstuderande redan under grundutbildningen skall kunna specialisera sig med inriktning mot t.ex. arbete med brottsutredningar eller yttre, uniformerad tjänst. Utredaren skall för det fall övervägande skäl

talat mot en sådan specialisering lämna förslag på hur detta behov kan säkerställas på annat sätt.

Utredaren skall redovisa för- och nackdelar med att inrätta en förkortad grundutbildning för t.ex. akademiker i syfte att säkerställa specialistkompetens på områden där behovet av polisiära befogenheter är framträdande. För det fall utredaren finner att en sådan utbildning bör inrättas skall antagningskraven till denna specificeras.

Det ingår också i uppdraget att bedöma polisorganisationens samlade insatser för att vidareutbilda poliser och annan personal som utför polisarbete. En central fråga i den här delen är det eventuella behovet av återkommande utbildningar som är gemensamma för alla respektive mer funktionsinriktade vidareutbildningar. Utredaren skall här också göra en bedömning av vilka delar av vidareutbildningen som bör ges centralt av Polihögskolan, regionalt av polismyndigheterna respektive i samverkan med universitet och genom den Europeiska polisakademien (CEPOL). En annan fråga som kan aktualiseras är om poliser på olika håll i landet får vidareutbildning i den utsträckning det är motiverat.

Utredaren skall göra en bedömning av om balansen mellan teoretiska och praktiska moment på grund- och vidareutbildningen motsvarar verksamhetens behov.

Förslag till en polisutbildning för framtiden

Utredaren skall utifrån de identifierade kraven och granskningen av polisutbildningen lämna förslag till hur denna bör reformeras.

Utredaren skall också redovisa hur förslagen skall genomföras.

Uppdragets genomförande

Utredaren skall samråda med berörda myndigheter samt ta tillvara de erfarenheter som gjorts av Polisutbildningsutredningen (Ju 2006:03).

Utredaren skall redovisa de ekonomiska konsekvenserna av de förslag som lämnas.

Utredaren skall hämta in information om polisutbildningar i andra relevanta länder för att, i de fall detta är motiverat, ta till vara kunskap och erfarenheter.

Utredaren skall beakta de överväganden och förslag som redovisas i delbetänkandet Läget i rättsväsendet och förslag till fortsatta reformer inom brottsutredningsverksamheten m.m. (SOU 2003:114) avseende kriminalpolisutbildning och behovet av en breddad rekrytering till den brottsutredande verksamheten.

Den del av uppdraget som rör identifieringen av de krav som kan komma att ställas på polisen skall redovisas senast den 30 april 2007. Uppdraget skall slutredovisas senast den 30 mars 2008.

(Justitiedepartementet)